

Сергій Венедіктов,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Рецензія на монографію Сімутіної Я. В. «Юридичні факти в механізмі правового регулювання трудових відносин»*

Юридичні факти є однією з визначальних теоретичних категорій науки трудового права, інтерес дослідників до якої в різних аспектах не вщухає вже багато років. Незважаючи на це, проблематика, якій присвячена монографія Я. В. Сімутіної, залишається актуальною з огляду на наявність у цій сфері багатьох дискусійних питань загальнотеоретичного характеру, відсутність єдиного доктринального бачення системи юридичних фактів у трудовому праві, а також тих кардинальних змін, що відбуваються у сфері праці та зайнятості у світі, осторонь яких не може залишатися і держава Україна.

З огляду на багатоманітність та міжгалузевий характер поняття юридичних фактів теоретичною базою цього монографічного дослідження стали численні наукові праці відомих фахівців з трудового, цивільного права, а також загальної теорії права. Водночас у своїй науковій роботі Я. В. Сімутіна досліджує обрану нею проблематику комплексно. За допо-

могою інструментального та системного методологічних підходів вона розглядає юридичні факти в якості самостійного елемента механізму правового регулювання трудових відносин, крізь призму його динаміки, що в теоретичному плані є новим для української науки трудового права.

Проблемні питання, обрані автором для дослідження та аналізу, послідовно розміщені в чотирьох розділах монографії. Розділ перший присвячений дослідженню концептуальних основ визначення поняття та функцій юридичних фактів як окремого елемента в механізмі правового регулювання трудових відносин, їх класифікації. У монографії ґрунтовно розкриваються різні наукові погляди на поняття юридичного факту, юридичного фактичного складу, вивчення яких дозволило авторці запропонувати та відстоювати власне бачення основних теоретичних понять та конструкцій та суттєво розвинути існуюче у трудо-

* Сімутіна Я. В. Юридичні факти в механізмі правового регулювання трудових відносин : монографія. Київ: Ніка-Центр, 2018. 436 с.

вому праві вчення про юридичні факти.

Велика увага у роботі приділена дослідженню концептуальних проблем визначення поняття юридичного факту, функцій юридичних фактів у механізмі правового регулювання трудових відносин з огляду на існуючу галузеву специфіку та неоднозначність існуючих наукових підходів. Так, серед факторів, що зумовлюють особливості юридичних фактів у трудовому праві, автор виділяє соціальне призначення, функції, різноманітність суспільних відносин, що охоплюються предметом трудового права, та особливості методу правового регулювання цих відносин. У сукупності з іншими складовими ці фактори дозволили сформулювати у роботі авторську концепцію юридичних фактів у механізмі правового регулювання трудових відносин.

Позитивно слід оцінити прагнення вченої виробити систему юридичних фактів трудового права, взявши за основу існуючі у науці критерії та підходи до їх класифікації. Зокрема, в роботі набув подальшого розвитку підхід щодо класифікації юридичних фактів у трудовому праві, в залежності від їх наслідків, на: 1) юридичні факти, що встановлюють трудові правовідносини; 2) юридичні факти, що змінюють трудові правовідносини; 3) юридичні факти, що припиняють трудові правовідносини; 4) юридичні факти, що перешкоджають виникненню або зміні трудових правовідносин; 5) юридичні факти, що призупиняють трудові правовідносини; 6) юридичні факти, що відновлюють трудові правовідносини. Особливу увагу в цьому розділі авторка приділяє аналізу правових презумпцій та фікцій у трудовому праві, що мають тісний зв'язок з юридичними фактами.

У другому та третьому розділах роботи розглядаються юридичні факти як підстави виникнення, зміни, призупинення та відновлення індивідуальних трудових правовідносин. Особливу увагу авторка привертає

трудоий договір, як полісемантична категорія трудового права, та як основний юридичний факт у трудовому праві, який аналізується з урахуванням усталених доктринальних підходів та новітніх тенденцій, що мають місце у сфері зайнятості в останні роки. Заслуговує на увагу висновок, що особливістю трудового договору як юридичного факту в механізмі правового регулювання трудових відносин є властивість детермінувати юридичні наслідки у вигляді виникнення індивідуальних трудових правовідносин, а також опосередковано бути присутнім в інших юридичних фактах (фактичних складах), що впливають в подальшому на динаміку індивідуальних трудових правовідносин, а також обумовлюють динаміку відносин, тісно пов'язаних з трудовими.

Слід підтримати аргументи вченої щодо запровадження обов'язкової письмової форми трудового договору та введення загальнодержавного електронного реєстру трудових договорів, що з часом дозволить відмінити ведення паперових трудових книжок. Також в умовах поширення практики використання сучасних інформаційних технологій у різних сферах суспільного життя, викликає науковий інтерес пропозиція авторки легалізувати використання електронного документообігу в трудових відносинах, зокрема, законодавчо передбачити можливість ознайомлення працівників в електронній формі з локальними нормативними актами та іншими документами, пов'язаними з трудовою діяльністю, укладення та зміни умов трудових договорів в електронній формі з використанням електронного цифрового підпису.

Розділ четвертий «Юридичні факти у правовому регулюванні окремих видів відносин, що тісно пов'язані з трудовими», фактично вперше на рівні монографічних досліджень з трудового права присвячений характеристиці основних юридичних фактів, які зумовлюють динаміку правовідносин із забезпечення

зайнятості та працевлаштування, правовідносин з професійного навчання, організаційно-управлінських відносин та відносин з вирішення трудових спорів.

Слід звернути увагу, що прихильність авторки до модернізації чинного трудового законодавства у бік забезпечення більшої гнучкості правового регулювання трудових відносин прослідковується крізь всю роботу. Підтвердженням цьому може бути один з її висновків про те, що сучасному трудовому праву, яке в свій час вийшло з цивільного права, перейнявши чимало цивільно-правових конструкцій, для належного розвитку відповідно до існуючих суспільних відносин та потреб часу не варто побоюватися запозичувати ті чи інші правові конструкції з суміжних галузей права. Проте, головною умовою цієї рецепції має бути наповнення їх таким змістом, який би відповідав основним принципам трудового права та відображав його специфіку, з чим можна беззаперечно погодитися.

Окрім безумовної значущості теоретичних положень монографічного дослідження, цінним є їхній зв'язок з практичною сферою застосування висновків та результатів наукового пошуку. У цьому зв'язку слід позитивно оцінити сформульовані у монографії численні пропозиції по удосконаленню норм чинного законодавства та проекту Трудового кодексу України. Зокрема, щодо чіткого законодавчого визначення строків та порядку, в якому трудовий договір

або окремі його умови можуть визнаватися недійсними, що сприятиме однозначному розумінню порядку та наслідків такого визнання та спростить практичне застосування цих норм; розширення переліку підстав виникнення трудових правовідносин; визначення можливості та підстав призупинення трудових правовідносин тощо.

Вивчення рецензованого дослідження дозволяє стверджувати про його комплексний характер, високий науково-теоретичний рівень та наукову новизну, що полягає у виробленні концептуальних положень теорії юридичних фактів у механізмі правового регулювання трудових відносин.

Незважаючи на наявність у роботі деяких дискусійних положень, викликаних складністю та неоднозначністю наукових підходів до досліджуваної у ній проблематики, монографія Я. В. Сімутіної написана на високому рівні, Викладені в ній положення є науково обґрунтованими та виваженими, що створює у читача цілісне уявлення про розглядувану проблему.

Ознайомлення з цією роботою дає змогу зробити висновок, що монографія Я. В. Сімутіної вирізняється послідовністю авторки у її науковому пошуку, високим рівнем наукової дискусії, використанням багатоджерельної бази, в тому числі судової практики та законодавства інших європейських держав, та має безумовну цінність для подальшого розвитку науки трудового права.